

Projekt:

Polskie słownictwo w XV-wiecznych rozariuszach łacińskich. Studium porównawcze

Streszczenie popularnonaukowe

Jednym z problemów w badaniach najdawniejszej polszczyzny jest niedostatek materiałów źródłowych. W związku z tym, że zachowało się stosunkowo niewiele tekstów zapisanych po polsku sprzed 1500 r., wyrazy polskie rozproszone w tekstach łacińskich (tzw. glosy) stanowią ważne źródło wiedzy o słownictwie średniowiecznej polszczyzny. Łacińskie słowniki, np. rozariusze, brevilogi zawierały informacje encyklopedyczne. Wpisywano do nich wyrazy polskie, aby ułatwić rozumienie tekstów łacińskich Polakom studiującym Pismo Święte i dzieła naukowe z różnych dziedzin, takich jak teologia, prawo, medycyna. Ze względu na popularność tych słowników często je przepisywano i w kolejnych kopiach dokonywano modyfikacji. Niejednokrotnie, zarówno tekst łaciński, jak i polskie glosy, nie są identyczne w poszczególnych odpisach. Celem projektu jest przebadanie wyrazów polskich zapisanych w 17 odpisach XV-wiecznych rozariuszy. Analiza podobieństw i różnic między rękopisami pomoże w ustaleniu stopnia łączących je zależności (filiacja). Badania są skoncentrowane na wyszukaniu wszystkich glos i ich systematycznym opracowaniu językowym.

Projekt łączy metodę filologiczną z nowoczesnymi narzędziami informatycznymi. Realizacja projektu jest możliwa dzięki współpracy badaczy kultury średniowiecza, m.in. paleografów, historyków języka polskiego, latynistów, historyków. Dzięki wykorzystaniu ich wiedzy i kompetencji powstanie kompleksowe opracowanie kolekcji zabytków językowych, które dotąd nie doczekały się całościowego omówienia.

Analiza porównawcza glos polskich zapisanych na kartach poszczególnych odpisów rozariuszy pozwoli lepiej poznać sposób dostosowywania łacińskich opracowań leksykograficznych do potrzeb ówczesnych użytkowników. Przyczyni się też do wzbogacenia i usystematyzowania wiedzy o budowie i znaczeniu wyrazów polskich najstarszej doby, dostarczając nowych danych o słownictwie słabo poświadczonym w innych źródłach. Odnalezione glosy polskie wzbogacą materiał językowy będący podstawą opracowań językoznawczych. Glosy wraz z kontekstami utworzą pierwszy dostępny w Internecie zbiór poświadczeń średniowiecznego polskiego słownictwa rozproszonego w łacińskich słownikach encyklopedycznych. Będzie on załączkiem elektronicznej bazy źródeł do badania średniowiecznej polszczyzny. Narzędzia informatyczne zastosowane w projekcie do efektywnego porównywania materiału zawartego w poszczególnych rozariuszach mogą być wykorzystane do archiwizacji i prezentacji innych zabytków językowych zachowanych w więcej niż jednym odpisie. Projekt ten wpisuje się w szeroko zakrojone studia nad rozwojem polszczyzny w ciągu wieków, ułatwiając poznawanie i popularyzację dziedzictwa narodowego.